

Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Haşim KILIÇ'ın Töreni Açış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

Çok Değerli Misafirler,

Anayasa Mahkemesinin 52. kuruluş yıldönümü ve Mahkememize yeni seçilen üyemizin yemin törenine katılarak ortak olduğunuz sevincimizi sizlerle yaşamak bizlere onur vermiştir. Başta zat-ı alileri olmak üzere tüm konuklarımıza şahsım ve mahkememiz adına hoş geldiniz diyor, şükranlarımı sunuyorum.

Bugün andiçerek Mahkememizde göreve başlayan değerli meslektaşımız Hasan Tahsin Gökcan'a başarı, sağlık ve esenlik dileklerimi bildiriyorum. Hukukçu kimliği ile yıllarca adli yargıda görev yapan yeni üyemizin birikimi, deneyimi ve adalet duygularının şekillendirdiği özgür vicdanı ile Mahkememize güç katacağına olan inancımı belirtmek isterim. Muhtelif kaynaklardan seçilerek gelen üyelerimizin karar ve faaliyetlerimize yansıyan mesleki tecrübeleri Mahkememizin ortak vicdanını oluşturmaktadır. Kuşkusuz bu sonuca ulaşırken, başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere, hukukun evrensel ilkeleri ve ilgili yasa hükümlerine göre hareket ettiğimiz açıktır. Bu vicdani alan, dostluk ve düşmanlık duygularına kapalı olduğu gibi ırk, renk, siyasi düşünce ve bireysel inançların da dışındadır. İnsanlık onurunun varlığı, temel hak ve özgürlükleri de evrenselleştirmiştir. Bu değerleri yüceltmek, derinleştirmek, tehditler karşısında savunmak Anayasa Mahkemelerinin en temel görevidir. Esasen Anayasa yargısının varlık nedeni; ırk, renk ve inancı ne olursa olsun, insan olma ortak paydasına sahip herkesin var olan onurunu korumaktır. Bu kutsal görevin başarı ile yürütülebilmesi, ancak bağımsız ve tarafsız kalmayı becerebilen yargıçların varlığı ile mümkündür.

Mahkememize güç katacağına yürekten inandığım değerli meslektaşımıza başarı dileklerimi yinelerken, çalışma ve yorumlarıyla "sorun

üreten değil, sorun çözen yargı” anlayışına destek vereceğine, insan haklarına dayalı, demokratik hukuk devletinin tam bir tarafsızlık içinde koruyucusu ve güvencesi olacağına inancımı tekrar belirtmek isterim.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Hukukun üstünlüğü anlayışı ve demokratik değerlerle beslenen bir devletin yolu her zaman aydınlıktır. İkinci Dünya Savaşı felaketini yaşamış Avrupa'nın geçmişte yaşadıkları ile bugün geldikleri seviye çok önemli mesajlar vermektedir. Dünya'da dini, etnik ve sınıf savaşlarının en yoğun yaşandığı bölge olan Avrupa, komünizm ve faşizm gibi totaliter rejimlerden demokrasi ve hukuk devleti mücadelesini vererek kurtulmuştur.

Demokratik değerleri, hukukun üstünlüğünü ve hukuk devleti anlayışının gereklerini tekrar tekrar konuşmak zorundayız.

İnsanlar, onurlu bir hayat yaşayabilmek için, hukuk güvenliğinin egemen olduğu bir devletin varlığına her zaman ihtiyaç duymuşlardır. Evrensel değerlerin ağırlıklı olarak uygulandığı, tüm eylem ve işlemlerin yargı denetimine tabi tutulduğu, hukukun üstünlüğünün egemen olduğu bir devlet, hukuk devleti olarak tanımlanmıştır. Hukuk devletinin en belirgin diğer bir özelliği ise, tasarruflarının öngörülebilir, ulaşılabilir açık ve şeffaf olmasıdır. Hukuk devletinin odağında esas itibariyle iktidar gücünün keyfi davranışlarının sınırlandırılması vardır. Bu nedenle kamu gücünü kullananlar da vatandaşlar gibi hukuksal ilkelerle kuşatılmıştır.

Bir ülkeyi hukuk güvenliği testinden geçirebilmek için öncelikle yazılı hukuk kurallarının, daha sonra da bunu uygulayan hakim, savcı, adli personel ve adli kolluğun ne durumda olduğunun tespiti gerekir. Sisteme dahil unsurlar ahenk içinde birbirini engellemeden adalete ulaşmaya hizmet ediyorsa sorun yok demektir. Haklı bir neden olmaksızın, kamu yararı gözetilmeden, siyasal amaçları gerçekleştirmek düşüncesiyle yazılı hukuk kurallarında çok sık aralıklarla yapılan değişikliklerin, toplumda hukuk güvenliğini sağlayabileceğinden bahsedilemez.

Ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel hayatı alt-üst edecek yasal düzenlemelerin öngörülebilir olmaması, bireylerin hukuka olan güvenin tükendiği yerdir. Esasen, hukuk güvenliğini sağlayacak olan unsurlar, bağımsızlık ve tarafsızlık sorununu çözmüş olan yargı organları ile yasama ve yürütme organlarının insan haklarını özne kabul eden uygulamalarıdır.

Hukuk devletinin temel direği olan yargı, aynı zamanda devletin vicdanı olarak da tanımlanır. Bu vicdanın, siyasi ve ideolojik vesayet odaklarının işgaline uğraması nedeniyle toplum hayatına verilen zararların acı örnekleri, hafızalardan henüz silinmemiştir. İşgal devam ettiği sürece de bunları yaşamaya devam edeceğiz. Yargının vicdanını işgal edenlerin kimliği, düşüncesi ya da kutsalları ne olursa olsun bu sonuç değişmeyecektir. Dün hak ihlaline uğramış mağdurlarla, bugün aynı ihlalleri yaşayan mağdurların kimliklerinin farklı olması bu bakışımızı asla etkilemeyecektir. Sadece yargı değil, onur sahibi olan herkesin haksızlığa ve ihlale karşı çıkması insanlık borcudur. Zira, barışın teminatı olan farklılıkların birlikte yaşamasını ancak, başkalarının hak ve özgürlüklerini savunan onurlu insanlar hayata geçirebilirler.

Değerli Konuklar,

Kamu gücünü etkili bir şekilde kullanan yargı, siyasi ve ideolojik yapılanmaların hedefinde her zaman “ele geçirilmesi gereken bir kale” olarak görülmüş, ele geçirenler de kendi vesayet sistemini dayatmanın çabasına düşmüştür. Kaleyı ele geçiremeyenler ise, yargının bağımsızlığının ve tarafsızlığının ne kadar hayati bir öneme sahip olduğunu söyleyip durmuşlardır. Kaleyı işgal edenler de yargıyı, siyasi düşüncelerine ve ideolojilerine lojistik destek sağlamak için ya da rakiplerinden intikam alma aracı olarak kullanmışlardır. Altını çizerek ifade ediyorum. Bu anlayış ve işgalden kurtulmadıkça bağımsız ve tarafsız bir yargının oluşması hayaldir. Yargı üzerinde oluşan ya da oluşacak siyasi, ideolojik, dini, ırki ve mezhebi tüm vesayetçi anlayışlar, başta yargı mensupları olmak üzere herkes tarafından şiddetle reddedilmelidir.

Esasen vesayet altındaki bir yargıdan hukuk güvenliğini sağlaması da beklenemez. Böyle bir sistem yönetenlerin güvenliğini sağlarken, ötekilere de ancak, korku, endişe ve umutsuzluk verebilir. Korkunun ve endişenin hakim olduğu iklimlerde de özgür vicdanlar üretilemez. Herkese bildik gelen bir sözle yeniden tekrarlamak gerekirse, hukuk güvenliği insanların güvercin ürkeklığı içinde yaşamadığı korkusuz bir ortamın varlığı olarak da tanımlanabilir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yargı organları üzerinde oluşan vesayetçi anlayışların ortadan kaldırılması için cesaretli adımlar atıldı. Bu

adımlar toplumda büyük karşılık da gördü. Söz konusu vesayetçi yönetimlerin görevlerinin sona ermesi ile büyük bir boşluk doğdu. Bu boşluğun, toplumun her kesimini kucaklayan, hoşgörülü, özgürlükçü, çoğulcu, adil ve evrensel değerleri yansıtan tercihlerle doldurulması gerekirken, ne yazık ki bunu gerçekleştiremedik. Bu kez, farklı renkte yeni bir vesayet sisteminin oluşmasına tanık olduk. Kimse bu yeni oluşumun günahından kendini soyutlamaya çalışmasın. Tarih olanları kaydediyor. Bunları konuşmak, gerçekleri itiraf etmek ve cesaretle çözüm yolları bulmak zorundayız.

Daha önceki yıllarda yaptığım konuşmaların bir bölümünde aynen şunları dile getirmiştım. Yargı, milletin iradesine tuzak kurulacak yer değildir ve olmamalıdır. Son dönemde yargı, bu konuyla ilgili olarak “paralel devlet” yada “çete” diye nitelendirilen çok vahim, çok ciddi ve çok ağır bir suçlamayla karşı karşıyadır. Bu suçlama üzerinde yapışık kaldığı sürece yargının ayakta kalması mümkün değildir. Bugün itibariyle bırakınız ceza davalarını, en basit alacak davasına ilişkin kararlar bile tartışmaya açılmış ve yargıya olan güven ağır yara almıştır. Başta yargı ve yürütme organları olmak üzere herkes bu iddialarla ilgili bilgi, belge ve delilleri zaman geçirmeden ortaya koymak zorundadır. Gerek yargıda, gerekse yürütme organı içinde var olduğu iddia edilen bu kişilerin başka illere tayin edilerek ya da yerlerini değiştirerek sorunu çözmenin anlamsızlığı açıktır.

Söz konusu iddiaların yargı kurumlarında psikolojik travma yarattığı, delil, bilgi ve belgeye dayanmayan ihbar mektuplarının hüküm icra ettiği, hâkim ve savcılar arasında önemli ayrışma ve bölünmelere sebep olduğu hepimizin saklayamayacağı gerçeklerdir. Bu ayrışma ve bölünmenin hukuk devletinin, hukuk güvenliğinin ve adaletin sonunu getireceğini yargıda yaşadığımız olaylar açıkça göstermektedir.

Tekrar etmek gerekirse, yargının bu iç ağrısı ile yaşaması asla mümkün değildir. İddia edilen kayıt dışı yapılanma yargı mensupları arasında korku, endişe ve gelecekle ilgili belirsizliklerin doğmasına, aralarında olması gereken mesleki ilişkinin çok olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır.

Görevi, maddi gerçekleri ortaya çıkarmak olan yargının karşı karşıya kaldığı bu iddianın adı “vicdan yolsuzluğu”dur. Bunun için yapılması gereken açıktır. Hukuk devletine yakışan yöntemler uygulanmak suretiyle gerçekliğinin ispat edilmesi halinde, faillerine bir saniye bile beklenmeden gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının

vazgeçilmez unsuru olan “özgür vicdanlı” hâkim ve savcılarımızın ayakta kalması için buna mecburuz. Demokratik hukuk devletlerinde, tehdit ederek, korkutarak sorunların çözüldüğüne ilişkin örnekler bulamazsınız.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Anayasa Mahkemesince verilen kararların, toplumda yarattığı siyasi, sosyal ve ekonomik sonuçları üzerinde, bazı değerlendirmeler yapılması zorunluluğu vardır. Kurumların özeleştirilerini yapabilme cesaretini göstermeleri gerektiğine inanıyoruz. Bunu yapamadığımız takdirde kurumların kendilerini geliştirmesi ve yenilemesi mümkün olmayacaktır. Mahkemelerin geçmişte verdiği kararlar sonucunda toplumda yaşanan sarsıntıların, demokratik hayata ve hukuk devleti anlayışına olan olumsuz etkilerinin bilançosunu çıkarmak zorundayız. Hemen her toplumda Sorunların temel kaynağı yasama, yürütme ve yargı organlarının sebep oldukları hak ihlalleridir. Bu ihlallerin sonuçları ve toplumsal karşılığı önemsenmelidir. Bireylerin, her türlü endişe ve korkudan arındırılmış güvenli bir alanda hayat sürmeleri, en temel anayasal haklarıdır.

Anayasa Mahkemesinin “hak ve özgürlükler mahkemesi” olarak tanımlanmasının ancak, etkin ve süratli çalışmasıyla hak ihlallerini ortadan kaldırma gücüne bağlı olduğunun bilincindeyiz. Bunu gerçekleştirmek için mensuplarımızın ortaya koyduğu kararlı iradesinden, kimsenin kaygı ve endişe duymaması samimi dileğimizdir.

Kamu gücüne sahip olanların topluma sunduğu hak ve özgürlükleri, lütuf ya da bağış düzleminde değerlendirmesi düşünülemez. Farklı olanların hak ve özgürlüklerine karşı kimse, ev sahibi edasıyla duruş da sergileyemez. Yetmiş altı milyonun her ferdi bu evin sahibi ve Anayasa ile teminat altına alınmış hakların kullanıcısıdır.

Demokrasi, insan onuru, temel hak ve özgürlükler, Mahkememizin korumak zorunda olduğu evrensel değerlerdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi başta olmak üzere, çağdaş dünya milletlerinin kabul ettiği insan hakları belgelerinde, temel hak ve özgürlükler; din, ırk, mezhep, siyasi düşünce ve ideolojilerden arındırılarak sadece “insan olma” ortak paydasında birleştirilmiş ve evrensel bir değer olarak tanımlanmıştır. Bu evrensel değerler bütün insanlığın gönül birliğini ve bütünlüğünü sağlayacak etki ve öneme sahiptir. Farklılıkları değiştirmeye,

dönüştürmeye ve kendimize benzetmeye çalışmadığımız sürece, bu hedefi yakalamak hayal olmayacaktır.

Türkiye ise bu evrensel değerlere bağlılığını çeşitli antlaşma ve sözleşmelerle dünyaya ilan etmiştir. Bu bağlamda, 1990 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin zorunlu yargı yetkisinin kabul edilmesi ve 2004 yılında Anayasa'nın 90. maddesinde yapılan temel haklarla ilgili "evrensel ölçütlere" atıf yapan değişiklikler, devrim niteliğinde sayılabilecek evrensel düzenlemelerdir. 2010 yılında Anayasa'nın 148. maddesine yapılan eklemelerle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu açılmış, yargı organları ve idarelerin sebep olduğu hak ihlallerinin anayasal yargı denetimi sağlanmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bu değişiklikleri yeniden hatırlatma gereğinin altını şu nedenle çizmek istiyorum. Milletimizin iradesini temsil eden Yasama Organı bu değişikliklerle başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere tüm yargı organlarına "evrensel standartları uygulayın!" talimatı vermiştir. Bu nedenledir ki, yerel gerçeklerle evrensel standartları örtüştürmek zorundayız. Anayasa Mahkemesinin son günlerde verdiği bireysel başvuru kararlarına yapılan ölçülü eleştirileri saygı ile karşılarken, belirtilen zorunluluk nedeniyle verilen kararlarımızın arkasında olduğumuzu da ifade etmek istiyorum.

Değerli Konuklar,

2011 yılında yapılan genel seçimlere katılarak milletvekili seçilen ancak haklarındaki kovuşturma nedeniyle cezaevlerinde tutukluluk hali devam eden kimi milletvekillerinin, Mahkememize yaptıkları bireysel başvurular üzerine, milleti temsil haklarının ciddi şekilde ihlal edildiği sonucuna varılmış ve bu nedenle tahliyeleri gerçekleştirilmiştir. Siyaset kurumlarını çok yakından ilgilendiren ve onların çözmesi gereken böyle bir sorunun, öncelikle yasal düzenlemelerle çözülmesini yürekten arzu ederdik.

Mahkemelerde devam eden davaların bir bölümünde uzun yargılama, bir bölümünde de uzun tutukluluk nedeniyle Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurulara ilişkin olarak ihlal kararları verilmiş, sanıkların tutuksuz yargılanmak üzere tahliyeleri sağlanmıştır. Belirtilen davalarda, şikayetçilerin kanun yollarını tüketme koşulu aranmaksızın Anayasa Mahkemesinin ihlal kararları verdiğinin altını çizmek istiyorum.

Anayasa Mahkemesi, yakın zamanda bir internet sitesine erişimin yasaklanması kararına karşı yapılan şikâyet başvurusu hakkında verdiği kararında, “tüketilmesi gereken başvuru yolları” gözetilmediği için yoğun eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır. Gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, gerekse Anayasa Mahkemesi defalarca verdiği kararlarında “kanun yollarının tüketilmesi” koşulunun mutlak olmadığını ifade etmişlerdir. Uzun yargılama, uzun tutukluluk ya da şikâyete konu hakkın yeterli ve etkili hukuk yolları ile korunup korunmadığı yönünde yapılan değerlendirmeler ise bunun istisnalarını teşkil etmektedir. Anayasa Mahkemesinin uzun yargılama ve uzun tutukluluk şikayetlerine ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatları doğrultusunda kanun yolları tüketilmeden verdiği ihlal kararlarına karşı hiçbir eleştiri yapılmamasına rağmen, bir internet sitesine erişimin yasaklanması kararına yönelik verdiği ihlal kararının siyasal kaygılarla ölçsüz bir şekilde eleştirilmesi dikkat çekicidir.

Değerli Konuklar,

Hukuk devletinde mahkemeler, emir ve talimatla çalışmadığı gibi, dostluk ve düşmanlık duyguları ile de yönlendirilemez. Mahkemeler verdikleri kararların sonuçlarının doğurduğu üzüntü ve sevinçlerle de ilgilenmez. Bu duyguları gayet doğal kabul eder. Ancak, verilen kararlardan hukuk dışı sonuçlar çıkararak, Mahkeme mensuplarını itibarsızlaştırma gayretleri iyi niyetle izah edilemez. İnternet sitesine idari kararla getirilen yasağın daha ilk dakikasında siteye başka yollardan ulaşılmak suretiyle etkisiz ve sonuçsuz bırakılabilmesi gösterilen orantısız tepkiyle örtüşmüyor.

Yeni teknolojik gelişmelerin, insan hak ve özgürlüklerini korumak için alınan yasal önlemleri, etkisiz hale getirdiği bir çağda yaşıyoruz. Tarihe hak ve özgürlük savunucusu olarak geçen Gorbacov, Sovyetler Birliği çözülmeye önce, küreselleşmeye karşı direnenlere “antennelere vize koyamazsınız” diyerek iletişim araçları karşısındaki zorluklara işaret etmiştir. Kuşkusuz, böyle bir zorluk bireylerin hak ve özgürlüğünü, devletin ise varlığını koruyacak yasal düzenlemeleri yapmasına engel değildir. Esasen Anayasa Mahkemesi’nin eleştirilen kararı, idari bir işlemin kanuni dayanağının olmadığından tespitinden ibarettir. 5651 sayılı Kanunun dokuzuncu maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, alınacak bir mahkeme kararı ile bu kanunsuzluk hali giderildiğinde, aynı Kanunun hak ve özgürlükleri koruyan imkânlarından faydalanmayı engelleyen bir durumun varlığından bahsedilemeyecektir.

Amacımız sorun üretmek değil, sorun çözmek olmalıdır. Bir eylemin, işlemin veya yasama tasarrufunun, siyasi bir belge olan anayasaya göre, denetlenmesi nedeniyle ortaya çıkan Anayasa Mahkemesi kararının siyasi sonuçlar doğurması doğal bir zorunluluktur. Bu sonuçlara bakarak Anayasa Mahkemesi'nin siyasi amaçlarla hareket ettiğini söylemek ya da milli olmamakla suçlamak içeriği ve derinliği olmayan sığ eleştirilerdir. Mahkeme mensuplarımız, verdiği kararlarından siyasi ya da sosyal bir rant elde etme iddialarını onurlarına yapılmış bir saldırı olarak kabul ederler. Anayasa Mahkemesi, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği öncesinde, yargı ile yürütme organı arasında yaşanan gerilimlerin, ülkemize verdiği ekonomik, siyasi ve sosyal zararların bilincindedir. Bu sebeple yeni gerilimler yaşatacak meydan okuma çağrılarını cevapsız bırakmaya kararlıyız.

2010 yılındaki anayasa değişikliğine kadar, Anayasa Mahkemesi'nin özgürlük, demokrasi, laiklik ve sosyal hukuk devleti konularındaki sınırlayıcı ve daraltıcı anlayışından mağdur olanların bugün, bireylerin hak ve özgürlük alanını genişleten, önündeki engelleri kaldıran, evrensel standartları hayata geçiren bir anlayışa dönüşmüş olan Mahkeme kararlarından rahatsızlık duymalarını yaşadıkları garip bir çelişki olarak görüyoruz. Bizler adil olmayı kutsal bir görev kabul eden bir medeniyetin mensupları olarak, gücün ve şartların etkisiyle gömlek değiştiren bir karakterin sahibi olamayız. Dün hak ihlaline uğrayanların nasıl yanında yer alınmışsa, bugün de kimliği, kişiliği, gücü ve rütbesi ne olursa olsun, hak ihlaline sebep olan herkesin karşısına, aynı adalet gömleğiyle çıkmaya devam edeceğiz. Mahalle baskısı ile yargı mensuplarının görüş, düşünce ve kararlarının etki altına alınma çabaları, adaletin kutsallığına inanmış olanlar için geçerli değildir.

Anayasa Mahkemesi, insan onurunun zorunlu kıldığı hak ve özgürlükleri, hiçbir ayırım yapmadan ve bir hesabın içinde bulunmadan, ilgisine ulaştırmaktan başka amacı olmayan bir yargı kurumudur.

Son yıllarda yargı alanında yaşananların toplumda yarattığı güvensizlik ve olumsuzluklar, Anayasa Mahkemesinin adeta bir temyiz makamı gibi algılanmasına yol açmış, umut haline gelen bireysel başvuru yolunu kullananların sayısı çok büyük rakamlara ulaşmıştır.

Esasen tutuksuz yargılanmanın kural, tutuklamanın istisna olduğu bir sistem yerine, uzun tutukluluğun asıl, tutuksuz yargılanmanın ise istisna olduğu bir yargı sürecini yaşıyoruz. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların

% 70'inin adil yargılanma konusundaki şikâyetler olduğu gözetildiğinde, yargı organlarımızın topluma sunduğu adaletin hangi düzeyde olduğunu sorgulamak zorundayız. Bu oran, önceki bölümde önemi vurgulanan hukuk güvenliğine, yargı organlarımızın verdiği olumsuz katkıyı göstermektedir.

Yargıya olan güvensizliğin yetkililerce güçlü şekilde dillendirilmesi yaşanan sorunları çözmemektedir. Bu kolaylıktan vazgeçilerek yargıç ve savcı profiline sorunları, yargılama sistemindeki yapısal sorunlar, Mahkememizce tespit edilen ihlallerin giderilmesi yönünde devlete düşen pozitif ve negatif yükümlülükler ile alınması gereken tedbirler masaya yatırılarak çözümler üretilmelidir.

Amacımız, idarenin ve yargı organlarının sebep olduğu hak ihlallerini incelerken, temel hak ve özgürlüklerle ilgili evrensel standartların ülkemizde benimsenmesini sağlamak suretiyle Anayasa Mahkemesinin "etkin bir denetim" yaptığı inancını topluma yerleştirmektir. Mahkememizin etkin denetim yapmadığı düşüncesinin yerleşmesi halinde ise, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin kararları yok sayılarak, başvuruları doğrudan kabul etmesi gibi bir uygulama ile karşı karşıya kalacağımız herkes tarafından bilinmelidir. Böyle bir sonucun ise ülkemiz yargı erkinin demokratik dünya milletleri nezdinde çok ciddi bir itibar kaybına sebep olacağı açıktır.

Bu nedenle, anlayışla karşıladığımız tüm eleştirilere rağmen, hak ve özgürlük yollarının açılması süreci mahkememizce kararlı bir şekilde sürdürülecektir.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Son yıllarda birey ve toplum olarak, yaşanan sorunlarla ilgili en masum çözüm önerilerini, düşünce ve görüşleri derhal siyasi bir süzgeçten geçirdikten sonra kabul veya reddeder hale geldik.

Bu yaklaşım toplumun aşırı siyasallaşmasına, kutuplaşmasına ve kaygı verici bir gerilimin yaşanmasına yol açıyor. Yaşanan gerilim insanlarımızı taraf olmaya zorlamakta, söylenenler yanlış da olsa, taraf olmanın güçlendirdiği inatçılıkla düşünceler savunulmaya çalışılmaktadır. Sorunlara veya önerilen çözümlere tepkisel tavırlarla meydan okumak, taraftar bağlılığını güçlendirmekte ise de insanların biraraya gelme, diyalog ve uzlaşma iradelerini zayıflatmaktadır. Diyalog ve uzlaşma zeminini kaybettiğimizden

dolayı, farklı olanların doğruları ile zenginleşemiyoruz. Başkalarının haklarına sahip çıkmak bir insanlık erdemidir. Katılmasak da, hakkı ihlal edilenlerin yükünü paylaşmak, onurlu insan olma refleksinin doğal bir sonucudur. Demokratik ülkelerin gücünün yasaklara değil, özgürlüklere dayalı olduğu gerçeği gözardı edilmemelidir.

Değerli Konuklar,

Yaşanan gerilimlere kim sebep olursa olsun, bu ortamda gelişen kin ve nefret söyleminin farklı düşünce ve inanç sahipleri arasında “duygusal bir kopuş” a yol açtığı açıktır. Kalp ve gönül dünyasını ilgilendiren bu duygulardaki ayrışmaların, birlikte yaşama irademiz üzerinde olumsuz sonuçlar doğuracağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu olumsuz sonuçlar siyaset, kültür, inanç, sanat, spor ve buna benzer etkinliklerde, farklı kesimlerin birarada yaşamaları için gerekli olan “buluşma alanlarını” yok etmektedir.

Kin ve nefret söyleminin, korkuyla buluştuğu böyle bir noktada, insanlarımızı iç dünyalarına hapsedilmiş inançlar ve beyinlerinden dışarı çıkaramadıkları düşüncelerle baş başa bırakıyoruz. Oysa, çoğulcu ve katılımcı demokratik sistem, “farklılıkların sesli yaşaması” gerektiği çağrısını yapıyor. Yüzyıllardır biriktirdiğimiz köklü kültür yapımız ve oluşan inanç dünyamız, demokrasinin tam da bu çağrısıyla örtüştüğünü söylüyor. Sahip olduğumuz bu sevgi ve hoşgörü kültürünün lojistik desteğine ihtiyacımız vardır.

Kainatın özü insan, insanın özü ise eşdeğeri bulunmayan onurudur. Hukukun ve dinlerin koruma altına aldığı yegane değer budur. Mahkememizin 52. kuruluş yıldönümünde size verebileceğimiz söz, bu değerın korunması konusunda mensuplarımızın kararlı iradelerinin devam edeceğidir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bu yıl yaş haddi nedeniyle emekli olan üyemiz sayın Mehmet Erten’e yeni hayatında sağlık ve esenlik dileklerimi sunuyorum, yakın zamanda aramızdan ayrılan emekli üyemiz Servet Tüzün’e de Allahtan rahmet diliyorum.

Başta zatialileri olmak üzere, katılan tüm konuklarımıza Mahkememiz adına teşekkür ediyor saygı ve sevgilerimi sunuyorum. 25 Nisan 2014

Haşim KILIÇ
Anayasa Mahkemesi Başkanı

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliğinin İkinci Kongresi Açılış Konuşması

Haşim KILIÇ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı & AAMB Dönem Başkanı

Saygıdeğer başkanlar,

Kıymetli hukukçular,

Hanımfendiler, beyefendiler,

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi adına, bu mutlu günümüzde bizim yanımızda olmak için dünyanın dört bir tarafından Türkiye'ye gelen Birlik üyeleri ve tüm misafirlerimize "*Hoşgeldiniz*" diyor ve en kalbi teşekkürlerimi sunuyorum.

Asya ve Değerleri

Eski Kıta Asya binlerce yıllık tarihi boyunca, kültürel çeşitliliği, derin köklere dayanan gelenekleri, ruhani değerleri dolayısıyla hep bir ilham kaynağı olmuştur. İslamiyet, Hristiyanlık ve Musevilik gibi semavi dinler yanında, Budizm ve Hinduizm gibi dünyayı ve insanları derinden etkileyen bütün değer sistemleri Asya'da doğmuştur. Asya'yı tabiri caizse "*bütün kıtaların anası*" yapan da bu değerlerdir.

Anayasalar ve Kalıcılığı

Değerleri koruma geleneği, bireysel ve toplumsal değerlerin yer aldığı uzlaşma metinleri olan anayasalarla devam etmektedir. Ancak, anayasalar sadece ülkelerin milli değerlerini değil, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarının korunması gibi evrensel değerleri de içerdikleri ve korudukları sürece değerli ve kalıcıdır. Anayasaların kalıcılığı konusundaki görüşlerimi açıklamama izin veriniz.

İnsanlık Onuru

Anayasaların dayanıklı ve uzun ömürlü olması iki temel değer üzerine oturması koşuluyla gerçekleşebilir. Bunlardan birincisi, anayasanın temel dinamiklerinin, felsefesinin ve ruhunun merkezine “*insanlık onuru*”nun yerleştirilmesidir. Bu mutlak varlığın esas alınması, bütün anayasal ilkelerin yorumlanmasında, devletin temel amaç ve görevlerinin belirlenmesinde ölçü olacak böylece, özgür birey ve demokratik devlet kavramlarının somutlaştırılması kolaylaşacaktır. İnsanlığın bu ortak değeri, anayasanın meşruiyet sorununu çözebileceği gibi, değişimler karşısında kolay üretilecek çözüm yollarına da sağlam bir kaynak olacaktır.

İnsan onuru anlayışı bazılarında imtiyazlı bir hayat tarzı sunulmasına engeldir. Ona göre, bazı insanların diğerlerine nisbetle daha değerli olduğu düşüncesi geçerli değildir. Zira, yaratılışla birlikte her insanın onur değeri eşittir. Belirtilen eşitliğe din, mezhep, ırk ve renk etkili değildir. Bu eşitlik ancak, bireylerin seçtikleri hayat tarzına göre yaşanan süreç içinde değişebilmektedir. Tarihin gerçeklerinden süzülerek kural haline gelen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ilk maddesinde de “*tüm insanların özgür, onur ve haklar bakımından eşit olduğu*” kabul edilerek insanlık onuru evrensel bir değer olarak tanımlanmaktadır.

Biz, insanlık onurunun güçlü bir kaynak olduğuna inananlarıdır. Bu kaynak, insanlık tarihinin en başından bugüne kadar siyaseti, ekonomiyi, sosyal hayatı ve kültürleri derinden etkilemiştir. Temel hak ve özgürlüklerle, adalet duygusunu içinde barındıran insanlık onuru, tüm inanç sistemlerinin ve medeniyetlerin de koruması altına alınmış en yüce değerdir. Dünyadaki yazılı anayasa metinleri incelendiğinde doğrudan ya da dolaylı olarak daha ilk maddelerinde insanlık onurunun korunması ve kollanması teminat altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Cumhuriyetin temel niteliklerinden demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti ilkeleri de bütünüyle “*insanlık onurunu*” yüceltmek amacına hizmet eden temel değerlerimizdir. Belirtilen ilkeleri evrensel tanımlarından koparmadan yorumlamak bu korumanın başarı şansını yükseltecektir.

Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması

Anayasal düzenlemelerin zamanın aşındırıcı etkisine karşı direnebilmesinin ikinci temel unsuru, insan hak ve özgürlüklerinin

teminat altına alınmasıdır. Anayasaların yapılmasındaki asıl amaç da bunu gerçekleştirmektir. Devletin var olmadığı dönemlerde de insanların hak ve özgürlükleri mevcuttu. Bunu korumak için devletin varlığına ihtiyaç duyan toplum, bu kez devlet gücüne karşı da özgürlüğünü teminatlı bir konuma getirmek istemiştir. Bu ihtiyaç, devletin gücünü kullanan yasama, yürütme ve yargı organlarının hukuk dışına çıkarak bu değerlerin zedelenmesine ya da ortadan kaldırılmasına engel olma düşüncesinden doğmuştur. İnsanın varoluş nedeni olan hak ve özgürlükleri, böylece koruma altına alınmış olmaktadır.

Hak ve özgürlüklerin tarihine bakıldığında büyük çatışmaların, devletin insan haklarına çizdiği sınırlarda cereyan ettiği görülmektedir. Bu çatışmaların yaşanmaması için çağdaş her ülkenin anayasasında var olan hak ve özgürlüklerin ve bunların sınırlandırılma sebeplerinin açık, net, anlaşılır biçimde anayasada düzenlenmesi gerekiyor. Özellikle insan onuru ile doğrudan ilgisi bulunan yaşama hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, dini inanç ve kanaat özgürlüğü ile mülkiyet hakkının sınırları yaşamsal öneme sahiptir. Özgürlük ve güvenlik dengesinde bu sınırların netliği ve açıklığı, sorun yaratılmasını önleyici niteliği ile oldukça değerlidir. Devletten korkmama özgürlüğünün teminatı da bu sınırların varlığına bağlıdır.

Anayasa Mahkemeleri

Tarihi süreçte anayasal değerlerin koruyucusu olarak ortaya çıkan, yasama ve yürütmenin yetkilerini anayasal sınırlar içine çekmekle görevli anayasa mahkemeleri geçen yüzyılda ortaya çıkmıştır. Tarihin en kanlı dönemi olarak bilinen 20.Yüzyılda böyle sevindirici bir gelişmenin yaşanması bir teselli sebebidir. İki büyük ve yıkıcı savaşı ardı ardına yaşayan Avrupa'da, anayasal düzenin hakemi ve temel hakların koruyucusu olarak, tarafsız ve bağımsız anayasallık denetimi yapan mahkemelerin ortaya çıkması şüphesiz önemli dönüm noktalarından birisidir.

Dünyada kurulu Anayasa Mahkemelerinin asli ve ortak görevleri ırk, renk, din ve inanç ayrımı yapmadan, herkesin doğuştan varlığına inandığımız "insanlık onurunu" korumak ve gözetmektir. Esasen bu değeri korumak yasama ve yürütme organlarının birinci görevi olup yargı ise son tahlilde ihlali ortadan kaldıran güçtür.

Adil olmak herkes için gereklidir ancak, yargı mensupları için olmazsa olmaz gerekliliktir. Hâkim'in vicdanına emanet edilen insanlık onurunu

ancak adaletle yüceltebiliriz. Bu nedenledir ki, dünyadaki yargı kuruluşları belirtilen amacı gerçekleştirmek üzere güç birliği yapmaktadır. Hak ihlallerinin doğurduğu olumsuzluklar, küreselleşen dünyada sınırları aşarak uluslararası kurumların doğmasını ve ortak bir vicdan denetiminin varlığını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda, Avrupa'da pek çok uluslararası kuruluşa üye olmamıza rağmen, Asya Anayasa Mahkemeleri Birliğinin de ortak paydamız olan "*insan onurunun*" korunmasına önemli katkılar sağlayacağına olan inancımız nedeniyle bu Kuruma dâhil olduğumuzu hatırlatmak isterim.

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği

İlk fikirlerin 2000'li yıllarda çıktığı Asya Anayasa Mahkemeleri Konferansı, sağlanan ikili işbirliği ortamı ve dayanışma ruhuyla 2010 yılında "*Jakarta Deklarasyonu*" ile Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliğine dönüşmüştür. 20-22 Mayıs 2011 tarihlerinde Kore'nin Başkenti Seul'de yapılan Üyeler Kurulu toplantısında ise Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi anılan Birliğe oybirliği ile üye olarak kabul edilmiştir.

Kore Anayasa Mahkemesinin yürüttüğü başarılı bir başkanlık döneminden sonra, dönem başkanlığı Mahkememize verilmiştir. Her dönem Başkanı, Birliğe ve faaliyetlerine ayrı bir katkı sunmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin dönem başkanlığı süresi içinde de, Afganistan Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonu, Kazakistan Anayasa Konseyi ve Azerbaycan Anayasa Mahkemesi tam üyeliğe, Gürcistan Anayasa Mahkemesi ise gözlemciliğe kabul edilmiştir. Şu an itibariyle, Birlik 14 üyeye ve 15 gözlemciye sahiptir. Birliğin, genç bir oluşum olmasın karşın, üyelerimizin gayretleriyle hızlı yol aldığı söylenebilir.

Türkiye'nin Birliğe sağladığı katkılardan birisi de Anayasa Yargısı Yaz Okulu projesinin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesidir. Türkiye'nin moderatörlüğünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde ve 11 üye ülkenin anayasa mahkemelerinin mutfağında çalışan görevlilerin katıldığı Anayasa Yargısı Yaz Okulu 6-13 Ekim 2013 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. İlk konu olarak Yaz Okulunda "*Eşitlik Prensipleri ve Ayrımcılık Yasağı*" ele alınmış ve katılımcılar, kendi ülkelerindeki hukuki düzenlemeleri ve anayasa mahkemesinin içtihatlarını meslektaşlarına anlatmışlardır. Tam bir arkadaşlık ve dostluk ruhu içinde geçen Yaz Okulu hafızalarımıza mutluluk veren bir anı olarak yerini korumaktadır. Masalarınızda duran "*Asya'da Anayasal Adalet*"

isimli kitap bu yaz okulunda sunulan çalışmaların redakte edilmesiyle ortaya çıkmıştır.

AAMB Dönem Başkanlığımızın son faaliyeti de bugün burada hep birlikte katıldığımız AAMB'nin 2. Kongresidir. Bu Kongre'de, İnsan Haklarının ve Sosyal Hakların Anayasa Mahkemeleri Tarafından Korunması, Anayasa Mahkemeleri ile Parlamentolar Arasındaki İlişkiler, Anayasa Yargısında Yorum Metotları ve son olarak, Anayasal Düzenin Korunmasında Anayasa Mahkemelerinin Rolünü konuşacağız. Dünyanın her yerinden gelen katılımcıların bize ulaştıracağı bilgi ve deneyimler için şimdiden teşekkür ediyorum.

Başlangıcı olan her şeyin bir sonu vardır. Birliğin Üyeler Kurulunun alacağı karar gereğince, Dönem Başkanlığını dost ve kardeş bir ülkeye devredeceğiz.

Yakın zamanda Kore'de feribot kazasında hayatını kaybedenler için taziyelerimizi sunuyor, kalplerimizin Kore halkıyla beraber olduğunu ifade ediyoruz.

Asya ve Avrupa kültürlerini birleştiren güzel İstanbul'umuzda, sizleri ağırlamaktan duyduğumuz memnuniyeti ifade ediyor, Kongre'den ülkelerinize güzel hatıralar ve yeni tecrübelerle dönmenizi temenni ediyorum.

Teşekkür ederim.